

Danish University Colleges

FN Handicapkonvention og støttet beslutningstagning

Sølvsten, Lillian

Publication date:
2016

Document Version
Peer-review version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Sølvsten, L. (2016). *FN Handicapkonvention og støttet beslutningstagning*. Poster session præsenteret ved Nordic Forsa, København, Danmark.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

FoU projekt:

FN

Handicapkonvention og beslutningstagning i praksis.

(Psykisk udviklingshæmmedes håndtering af
egne økonomiske midler)
2015 - 2016

Abstract

- **FN Handicapkonvention og støttet beslutningstagning i praksis**
- Der er gennemført en undersøgelse af 4 bosteders praksis vedr. beboerens selvbestemmelsesret over egne økonomiske midler. Undersøgelsens målgruppe er svært udviklingshæmmede voksne.
- Konklusionen er, at Handicapkonventionen ikke er almindelig kendt som lovgrundlag, men at Handicapkonventionens indhold efterleves i praksis. Bostederne anerkender beboernes selvbestemmelsesret over egne økonomiske midler, og de yder i praksis støttet samt substitueret beslutningstagning. Bostederne henviser til, at de pga. deres omsorgspligt overfor beboeren har pligt til at substituere eller støtte beboerens beslutningstagning.
- Undersøgelsen viser også, at bostederne anskuer retlig handleevne ud fra en funktionstest, og anerkender, at beboernes retlig handleevne kan variere indenfor forskellige områder.

Formål og begrundelse

- Undersøge hvordan borgere med psykisk funktionsnedsættelse i praksis sikres rådighed over og selvstændighed i forhold til egne økonomiske midler.
 - Afdække om kommunes praksis ligger inden for lovgivningens rammer.

Begrundelser:

- Nysgerrighed efter at finde ud af, hvem der i praksis råder over målgruppens økonomiske midler:
 - Borgerens selv, ansatte, pårørende, værger
- Udvikling som følge af anvendelse af nem id og øget fokus på medarbejderes retssikkerhed.
 - Konsekvens: ansatte på institutioner må i mindre grad hjælpe borgeren end tidligere.
- Formodning om, at FN Handicapkonventionen (FNHK) er meget lidt kendt, måske helt ukendt

Samarbejdsparter

- 4 kommuner, anonyme.
- Forsknings- og udviklingsleder Lene Mosegaard Søbjerg, VIA.
- 4 studerende til transskribering
- Statsforvaltningen vedr. værgemål
- Data er indsamlet sammen med adjunkt og cand. jur. Tove Søgaard, Socialrådgiveruddannelsen i Århus

Målgruppe for projektet:

- Borgere med meget svære funktionsnedsættelser
- Udviklingshæmmede som følge af:
 - Autisme, Downs syndrom, senhjernesker, personlighedsforstyrrelse og psykiske vanskeligheder.
 - Udviklingstrin på ½- 6 år.
- Bor på institution
- De fleste har aldrig og bliver aldrig i stand til at klare sig selv.

Anvendte metoder

- Retsdogmatisk analyse med fokus på
 - FNHK artikel 12
 - Servicelovens §§ 81, 82 og § 85
 - Klassisk juridisk metode
- Empirisk undersøgelser:
 - Belyse om den kommunale praksis i forhold til selvbestemmelsesret er i overensstemmelse med det juridiske grundlag i Handicapkonventionen.
 - 9 interviews med 4 forskellige bosteder i 4 kommuner
 - 2 mindre kommuner og 2 større kommuner
 - 4 ledere, 7 medarbejdere (2 interviews med 2 medarbejdere ad gangen)
 - Kommunerne har selv udpeget.
 - Ingen interviews med beboere
 - Kvalitativ interviewform
 - Alle interviews er transskriberet.
 - Anonymitet

	Bosted A	Bosted B	Bosted C	Bosted D
Efter hvilke bestemmelser kan der modtages beboere. SL: Serviceloven ABL: Almenboligloven	SL §§ 107 og § 108 ABL § 105 SL § 104	SL. § 108 ABL § 105 SL § 104 SL § 85	SL §§ 107 og 108 ABL § 105	SL § 108 ABL § 105 SL § 104 SL § 85
Målgruppe	Beboerne er voksne personer med varigt nedsat fysisk- og psykisk funktionsevne, hvor den mentale udviklingsalder er fra ca. 1 – 6 år.	Personer i alderen 18 - 85 med udviklingshæmning, autismespektrum personlighedsforstyrrelse, Andre psykiske vanskeligheder kommunikationsnedsættelse, mobilitetsnedsættelse multipel funktionsnedsættelse.	Personer i alderen 18 – 85 med udviklingshæmning. udviklingshæmmede, autisme –senhjerneskader – Down Syndrom	Voksne mennesker med autisme i moderat til svær grad. D indeholder 4 afdelinger Afdeling B med 4 borgere. Afdeling K med 1 borger. Afdeling S med 6 borgere. Afdeling Å med 4 borgere
Ansatte	45 fastansatte	19 fastansatte	Ca 50 ansatte svarende til 36 fuldtidsstillinger.	40 fuldtidsansatte samt 15 20 vikarer.
Personalets Uddannelsesmæssige Baggrund	Socialpædagoger Fysioterapeuter og ergoterapeuter Assistentter Administrativt uddannet personale	Pædagoger Omsorgsassistentter SOSU-assistentter Ufaglærte Administrativt uddannet personale.	Specialpædagog (flest) Social – og sundhedshjælper Sygeplejerske Ergoterapeut Fysioterapeut	Pædagoger (hovedparten) Omsorgsassistentter SOSU-assistentter Ufaglærte Administrativt uddannet Personale

Vigtigste fund – retsdogmatisk analyse

- FN handicapkonvention er en del af gældende dansk ret,
 - FN Handicapkomite kritiserer meget direkte, at den ikke er vedtaget i folketinget, og at den ikke inddrages i det juridiske grundlag ved domstole og myndigheder.
- Støttet og substitueret beslutningstagning
 - Artikel 12, stk. 3. Deltagerstaterne skal træffe passende foranstaltninger til at give personer med handicap adgang til den støtte, de måtte have behov for til at udøve deres retlige handleevne.
 - Adgang til støttet beslutningstagning
 - Adgang til substitueret beslutningstagning ??
- I serviceloven er der ingen hjemmel til at begrænse borgerens retlig handleevne.
- Hjælp og omsorg i hht til serviceloven kræver, at borgeren har givet samtykke til at modtage hjælpen eller som minimum, at borgeren ikke modsætter sig at hjælpen gives.

Vigtigste fund – empirisk undersøgelse

To temaer

1. Forståelse af begreber: selvbestemmelsesret og støttet beslutningstagning samt beboerens mulighed for at bruge sin selvbestemmelsesret i forhold til egne økonomisk midler
2. Praksis i forhold til støttet/substitueret beslutningstagning indenfor udvalgte områder.

Forståelse af begreber: selvbestemmelsesret og støttet beslutningstagning

Udvalgte citater:

”Man kan sige, at der ingen indflydelse er, når man ikke kan spørge beboeren, men der tages hensyn til beboernes ønsker ud fra en observation af deres adfærd”

”Grænsen for selvbestemmelsen er omsorgsplikten, hvis der eksempelvis er en beboer som overspiser til fare for helbredet, så er vi nødt til at begrænse adgangen til mad.”

”Jeg tænker det kan være noget med omsorgssvigt og omsorgspligt ... - vi kan ikke svigte vores omsorgspligt ”

”Vi iagttager hvilke valg beboeren tager (i forhold til mad), og så køber vi ind efter det. Det er en gråzone, fordi vi ikke kan give fri leg med Bastogne kiks, der er også sundhedsmæssige omkostninger ved det”

Konklusioner tema 1: Forståelse af begreber: selvbestemmelsesret og støttet beslutningstagning samt beboerens mulighed for at bruge sin selvbestemmelsesret i forhold til egne økonomisk midler

- Det er anerkendt, at beboerne har selvbestemmelsesret i forhold til egne økonomiske midler
 - Selvbestemmelsesretten består for de flestes vedkommende i valget mellem flere muligheder
 - Begrænsning af handlemuligheder finder sted
 - med henvisning til personalets omsorgspligt overfor beboeren
 - og værdier som
 - Sundhed, økonomi (har beboeren råd til den dyre jakke, at give gaver osv), uhensigtsmæssig handlemåde.
- Bostederen kender ikke til FNHK
- Bostederen benytter i høj grad en pædagogisk orienteret omsorgsterminogi
 - Mødet mellem jura og omsorg.
 - Mellem rettigheder og omsorg.

Tema 2. Praksis i forhold til støttet beslutningstagning indenfor udvalgte områder.

- Hvordan forvaltes selvbestemmelsesretten i praksis ?

Hvad fandt vi frem til:

- 2 typer af beslutninger vedr. håndtering af egne økonomiske midler:
 - Økonomiske beslutninger vedr. praktiske dagligdags gøremål
 - Køb af nyt tøj, mad, inventar, nydelsesmidler, deltagelse i arrangementer
 - Beboeren kan have en anvendelige retlig handleevne.
 - Handleevnen udøves gennem
 - Indsnævring af valgmuligheder
 - Gennem kendskab til tidligere valg og præferencer
 - Hjemmel i FNHK artikel 12 om støttet beslutningstagning
 - Økonomiske beslutninger vedr. betaling af husleje, søge boligstøtte, opsparing, servicepakker, bankløsninger, nemid, indkøb over nettet.
 - Beboeren har ikke en anvendelig retlig handleevne, da kompleksiteten er for stor.

Retsdogmatiske analyse sammenholdt med empiriske fund

- Bostederne udfører støttet beslutningstagning i overensstemmelsen med FNHK
- En vis usikkerhed omkring substitueret beslutningstagning i artikel 12, stk. 3.
 - FN Handicapkomite har udtrykt betydelig skepsis
 - Komiteen lægger op til, at værgemål, som indebærer begrænsninger i den retlige handleevne, skal erstattes af værgemålsordninger, hvor værgerne støtter den enkelte i udøvelsen af hans eller hendes retlige handleevne
 - Evt forbud mod substitueret beslutningstagning, herunder også værgemål, hvor værgerne træffer beslutning på vegne af borger.
 - Konflikter klart med værgemålloven, som den ser ud i dag
 - Konflikter klart med den praksis der pt. er i kommunerne.
 - Institut for menneskerettigheder:
 - "Brugen af substitueret beslutningstagning skal ophøre eller begrænses"
 - Bostederne håndterer ikke (længere) nem id
 - Bostederne køber ikke ind over nettet for borgeren
 - Bostedernes har adgang til beboerens hævekort.

Andre fund

- Paradigmeskifte
- Fra effekt/status princip til funktionsprincip
 - Nyt princip er godt implementeret
 - Fra automatiseret stigmatisering som udviklingshæmmet til en individuel vurdering fra emne til emne.